

Vlaanderen
is natuur

JE DIEREN BESCHERMEN TEGEN DE WOLF

Wolfwerende omheiningen

Subsidies voor particulieren en hobbyveehouders

Schadevergoeding

AGENTSCHAP
NATUUR & BOS

www.natuurenbos.be/wolven

SAMENLEVEN MET WOLVEN

In deze brochure vind je alle informatie over hoe je je dieren het best kunt beschermen tegen wolven, welke subsidies je daarvoor kunt krijgen en wat je moet doen bij schade door wolven.

Een uitdaging voor jou als veehouder

Het is al meer dan 100 jaar geleden dat we in onze contreien rekening moesten houden met de wolf. Schapen en ander (klein)vee vormen makkelijke prooien, omdat ze opgesloten zitten en weinig weerstand bieden. Het Wolvenplan Vlaanderen bundelt acties om de bedreigde soort te beschermen én om een samenleving met de wolf mogelijk te maken.

Begeleiding en subsidies

Je kunt je dieren het best beschermen door ze 's nachts binnen te halen en/of je omheining wolfwerend te maken. Je kunt als veehouder bij het Wolf Fencing Team terecht voor technisch advies, begeleiding bij administratie en hulp bij de plaatsing. De Vlaamse overheid voorziet subsidies voor het wolfwerend maken van bestaande omheiningen, in bepaalde situaties voor nieuwe omheiningen en voor onderhoud.

Goed nieuws voor onze natuur

Er leven opnieuw wolven in Vlaanderen en dat is goed nieuws voor onze natuur. Het is een signaal dat onze natuur zich langzaam herstelt, dat dieren er opnieuw voedsel en rustplekken vinden om hun jongen groot te brengen. Dat de wolf de weg naar onze natuurgebieden vond, is ook goed nieuws voor het ecosysteem. De soort zorgt voor evenwicht en trekt nieuwe diersoorten aan, waaronder aaseters zoals (aas)kevers.

MEER INFO

Algemeen

W. www.natuurenbos.be/wolven

Subsidies

T. 02 553 81 02

E. subsidies.anb@vlaanderen.be

Advies of praktische hulp

W. www.wolffencing.be

INHOUD

Wolfwerende omheiningen

---

1. Hoe maak je je omheining wolfwerend?
2. Ondergraving tegengaan als schrikdraad niet kan
3. Zwakke schakels vermijden
4. Aandachtspunten bij een elektrische omheining
  - a. Hoe werkt een elektrische omheining?
  - b. Doe de omheiningscheck-check-check
  - c. Hoekpalen, tussenpalen en poorten
  - d. Het belang van onderhoud
5. Wolf Fencing Team Belgium

Subsidies voor wolfwerende omheiningen

Schadevergoeding en rescue kits

Contactgegevens

WOLWERENDE OMHEININGEN

1. HOE MAAK JE JE OMHEINING WOLWEREND?

Een omheining is wolfwerend als de wolf er **niet door, niet onderdoor of overheen** kan. En die volgorde is van belang, want dat is ook de volgorde waarop een wolf in een wei probeert te geraken. Het is nog beter als de omheining de wolf **afschrikt**.

De maatregelen in één oogopslag:

- Niet door: een beek houdt een wolf niet tegen dus je hebt sowieso een vorm van omheining nodig. De draad moet stevig genoeg zijn met mazen van maximaal 20 op 20 cm. In geval van een omheining bestaande uit horizontale stroomdraden boven elkaar mag er maximaal 20 cm tussen de stroomdraden zijn.
- Niet onder: plaats een stroomdraad aan de buitenkant van de omheining op 15 à 20 cm boven de grond en 15 cm van de omheining af. Kan dat door omstandigheden niet, zorg dan voor een fysieke barrière zodat de wolf er niet onderdoor kan graven.
- Niet overheen: de omheining moet minstens 120 cm hoog zijn en voorzien zijn van een stroomdraad aan de buitenkant ter hoogte van de bovenkant (of er net boven).
- Afschrikken: zet minimaal 4500V op de stroomdraden. Zorg voor een impulsenergie van minstens 1,5J, zodat de schok groot genoeg is. Opgelet: impulsenergie is niet hetzelfde als ladingsenergie!

Belangrijke tip voor alle omheiningen: zorg dat de draad zowel onderaan als bovenaan en over de hele lengte **strak gespannen** staat.

TIP!

Op www.natuurenbos.be/wolven vind je ook een handig instructiefilmpje voor het plaatsen van alle types wolfwerende omheiningen.

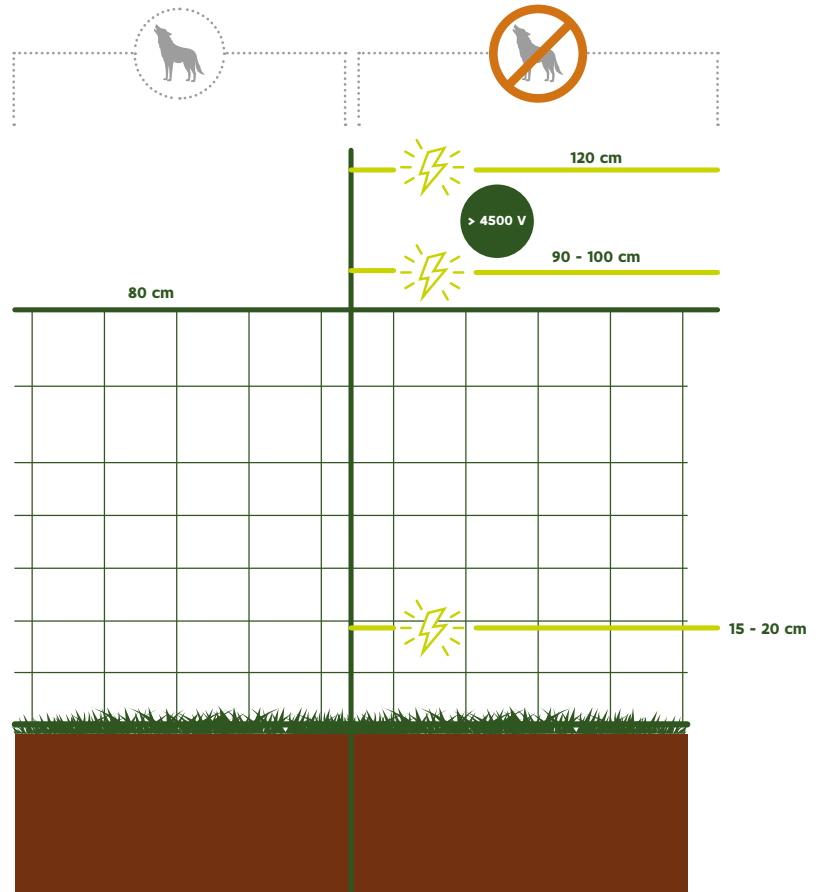
GOED OM TE WETEN:

- In bijna alle schadegevallen kroop de wolf **onder de omheining**.
- **Wolven reageren heel gevoelig op elektrische stroomstoten**. Ze zullen die omheining verder vermijden.
- Bij een wolfwerende omheining moet **alles goed zitten** – draden, poortjes en de spanning – want je omheining is maar zo sterk als de zwakste schakel.

a. Ursusdraad of schapendraad (schapen en geiten)

Ursusdraad van 80 à 100 cm hoog en mazen van maximaal 20 op 20 cm is ondoordringbaar voor de wolf. Plaats schrikdraden om te vermijden dat de wolf over de draad klimt of onder de draad graaft:

- Spanning op de schrikdraden: minstens 4500 V en minstens 1,5 J impulsenergie.
- Zet de schrikdraad aan de buitenkant, op 15 cm afstand van je omheining.
- Zet een schrikdraad op maximaal 15 à 20 cm van de grond en op 120 cm hoogte. Als het raster lager is dan 90 cm, plaats je nog een draad op 90 à 100 cm.
- Laat maximaal 20 cm tussen de bovenkant van de ursusdraad en de schrikdraad, en maximaal 30 cm tussen de schrikdraden boven de 60 cm.

b. Hoge draadafsluiting (schapen, geiten, alpaca's lama's, herten, ...)

Ursusdraad, schapendraad of tuindraad met mazen van maximaal 20 op 20 cm zijn ondoordringbaar voor de wolf. Plaats schrikdraad om te vermijden dat de wolf over de draad klimt of onder de draad graaft:

- Spanning op de schrikdraden: minstens 4500 V en minstens 1,5 J impulsenergie.
- Zet de schrikdraad aan de buitenkant, op 15 cm afstand van je omheining.
- Zet een schrikdraad op maximaal 15 à 20 cm van de grond, tenzij er een andere onderbegrijvingsbescherming is.
- Is de draad tussen de 60 en 120 cm hoog?
  - Hang een schrikdraad even hoog als de bovenkant van de draad.
  - Vul boven het raster aan met schrikdraden tot 120 cm hoog en laat maximaal 30 cm tussen de draden.
- Is de draad hoger dan 120 cm?
  - Voeg een stroomdraad toe op 100 à 120 cm om te vermijden dat de wolf erover klimt.
  - Hang ook een schrikdraad even hoog als de bovenkant van de draad.

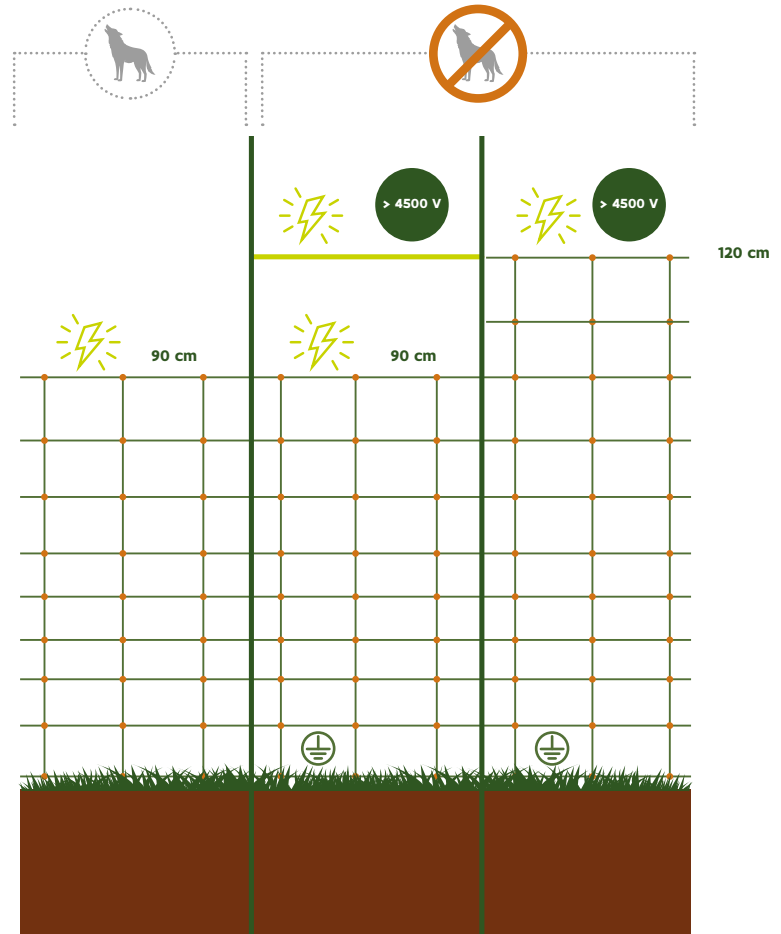
Tuindraad met geplastificeerde (isolerende) rasters hoger dan 120 cm? Plaats dan bovenaan de omheining twee schrikdraden, met 15 cm tussenruimte, waarvan één aangesloten is op de plus- en één op de minpool.

c. Elektrische netten (schapen en geiten)

Flexinetten of schrikdraadnetten met maximaal 20 cm tussen de horizontale schrikdraden zijn ondoordringbaar voor een wolf. Maar de klassieke hoogte, 90 cm, is niet hoog genoeg.

Zo maak je je flexinet wolfproof:

- Kies voor een raster van 120 cm hoog of zet een raster van 90 of 105 cm, aangevuld met een schriklint op 120 cm hoogte.
- Laat maximaal 3 cm tussen de omheining en de grond. Kies een raster waarbij de onderste draad als extra aarding kan dienen.
- Laat maximaal 30 cm tussen de bovenkant van het raster en de bovenste stroomdraad.
- Spanning op de schrikdraden: minstens 4500 V en minstens 1,5 J impulsenergie.
- Zorg dat de netten steeds strak gespannen staan.

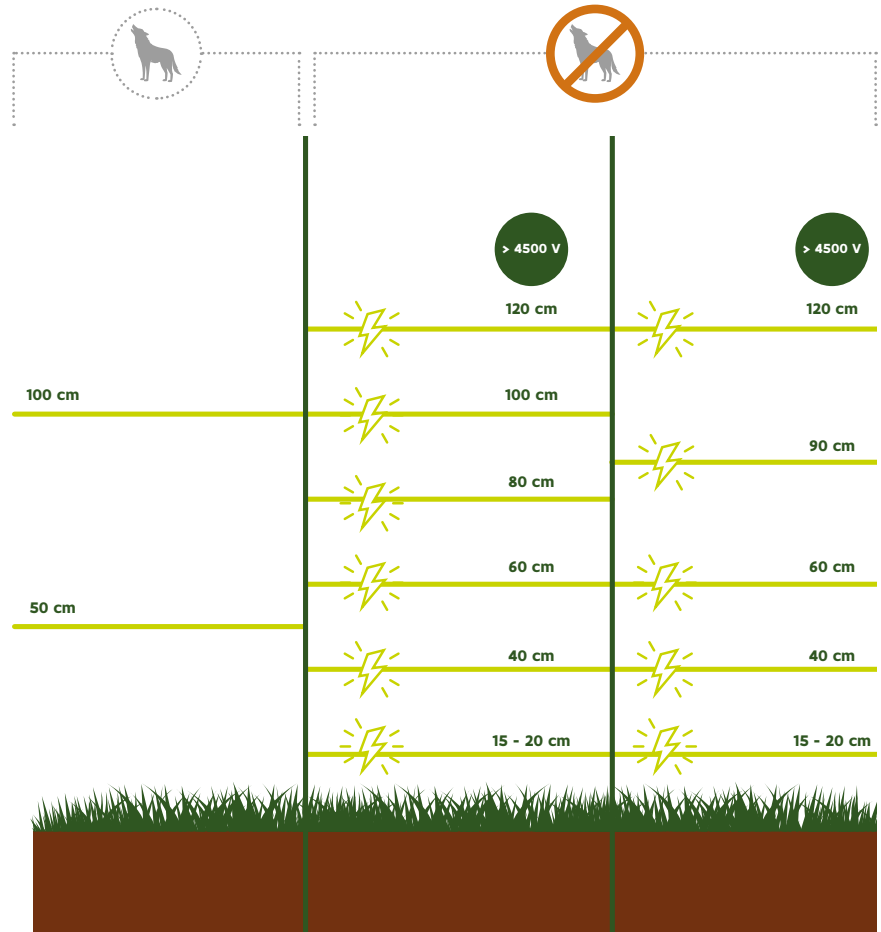

d. Schrikdraadomheining (alle soorten)

Zo maak je je (mobiele) schrikdraadomheining wolfwerend:

- Spanning op de stroom- of schrikdraden: minstens 4500 V en minstens 1,5 J impulsenergie.
- Schrikdraadhoogtes (5 of 6 schrikdraden):
  - Eerste schrikdraad op 15 à 20 cm van de grond
  - Tot 60 cm boven de grond: maximaal 20 cm tussen de schrikdraden
  - Boven 60 cm boven de grond: maximaal 30 cm tussen de schrikdraden
  - Bovenste schrikdraad op minstens 120 cm van de grond

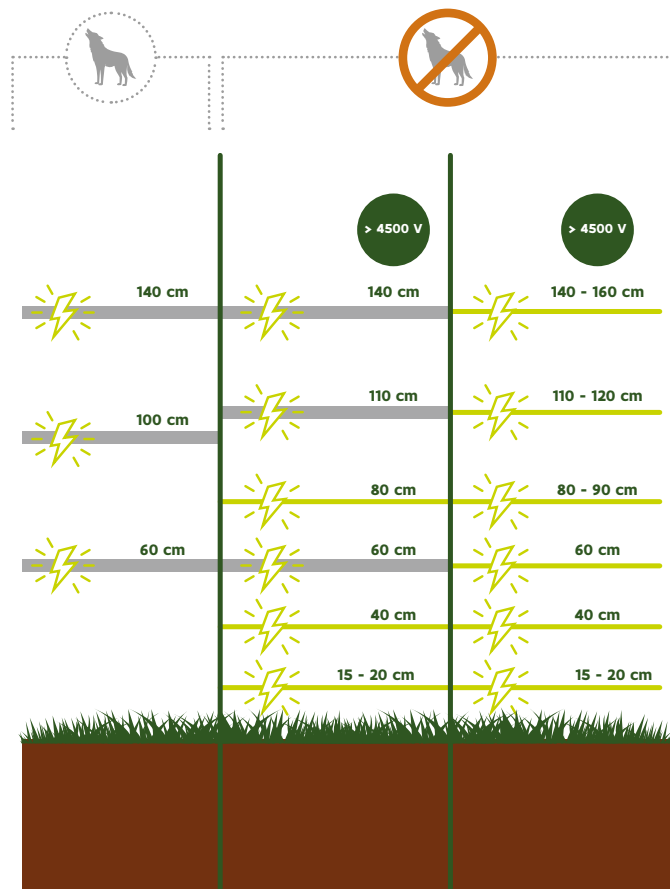

e. Schriklintomheining (paarden)

Een schriklintomheining voor paarden bestaat volgens de Duitse norm uit drie schrikdraden of schriklinten, aangepast aan de grootte van het paard (hoogste draad 0,8 x schofthoogte). Om die omheining wolfproof te maken, moeten er op verschillende hoogtes bijkomende (goed zichtbare en zachte) schrikdraden of schriklinten geplaatst worden:

- Spanning op de schrikdraden: minstens 4500 V en minstens 1,5 J impulsenergie.
- Schrikdraadhoogtes:
  - Eerste schrikdraad overall op 15 à 20 cm van de grond
  - Tot 60 cm boven de grond: maximaal 20 cm tussen de schrikdraden
  - Boven 60 cm boven de grond: maximaal 30 cm tussen de schrikdraden
  - Bovenste schrikdraad op minstens 120 cm van grond
- Schriklinten hangen snel door en zijn af te raden als onderste geleider. Voor een duurzame afsluiting voor paarden bestaan er geschikte draden die enerzijds zeer stevig zijn, anderzijds de kans op verwonding bij uitbraak minimaliseren. Die draden gaan 20 à 30 jaar mee.

Tip: hangt de bovenste schrikdraad op 140 cm? Gebruik dan hoekpalen van 18 à 20 cm dik en 270 cm lang, en steek de hoekpalen 120 cm onder de grond.

f. Houten omheining (paarden)

Vul de houten omheining aan met schrikdraden aan de buitenkant:

- Spanning op de schrikdraden: minstens 4500 V en minstens 1,5 J impulsenergie.
- Schrikdraadhoogtes:
  - Eerste schrikdraad op 15 à 20 cm van de grond
  - Maximaal 20 cm tussen de schrikdraden of tussen de schrikdraad en de houten balk
  - Schrikdraad aan de bovenkant van de omheining

Opmerking: Om te vermijden dat paarden (bijvoorbeeld bij het rollen) met hun hoeven verstrikt raken in de draden, kun je het best kiezen voor een draad die zeer strak opgespannen is en/of makkelijk breekt.

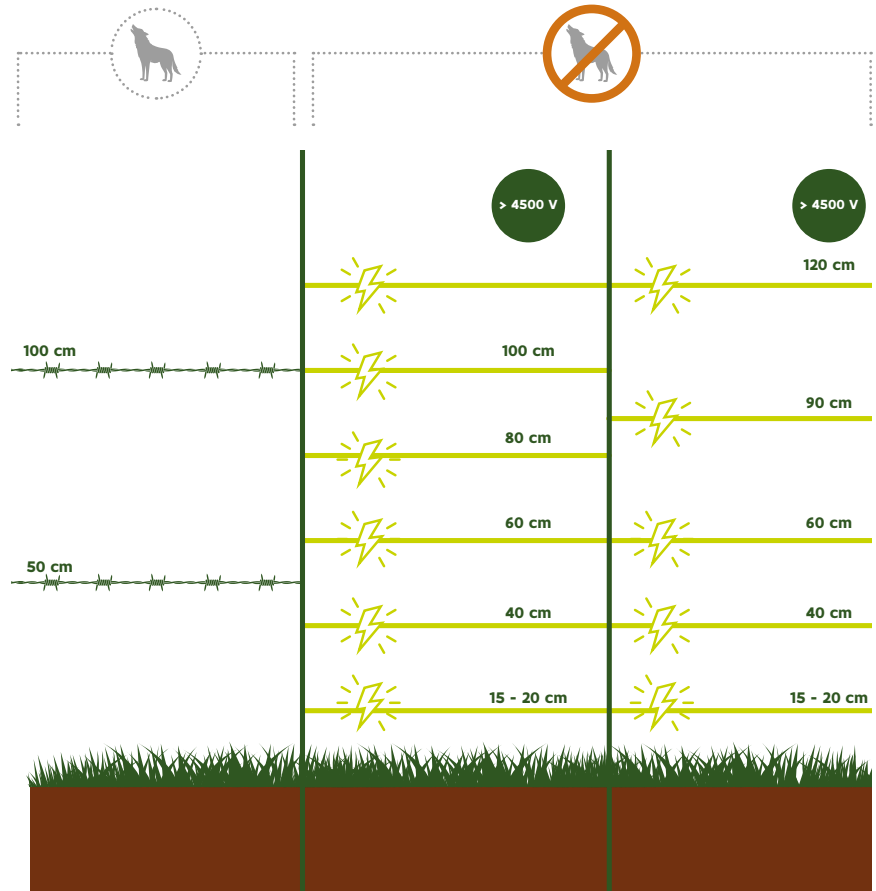

g. Prikkelraad (runderen)

Een prikkeldraad biedt geen bescherming tegen wolven. Het is ook wettelijk verboden om er stroom op te zetten.

Om je runderen te beschermen, kun je je omheining beter vervangen door of aanvullen met een schrikdraadomheining.

- Spanning op de schrikdraden: minstens 4500 V en minstens 1,5 J impulsenergie.
- Schrikdraadhoogtes (5 of 6 schrikdraden):
  - Eerste schrikdraad op 15 à 20 cm van de grond
  - Tot 60 cm boven de grond: maximaal 20 cm tussen de schrikdraden
  - Boven 60 cm boven de grond: maximaal 30 cm tussen de schrikdraden
  - Bovenste schrikdraad op minstens 120 cm van grond

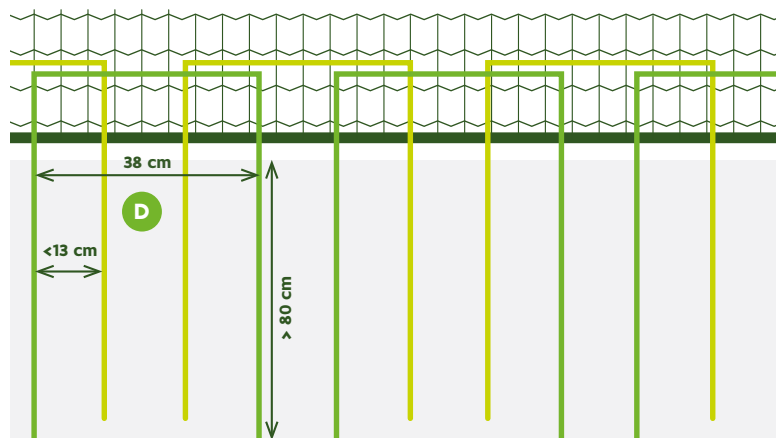
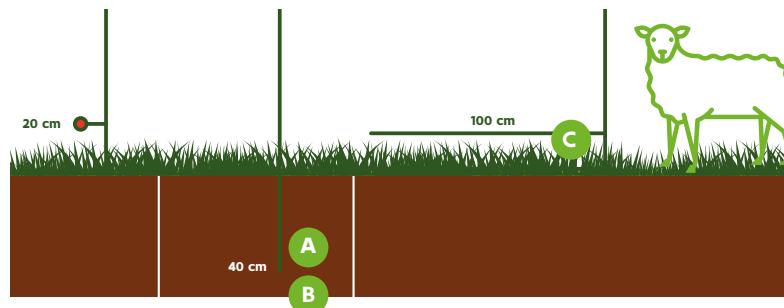

2. ONDERGRAVING TEGENGAAN ALS SCHRIKDRAAD NIET KAN

Is een schrikdraadomheining niet mogelijk? Zorg dan op een van deze manieren dat de wolf niet onder de draad kan:

- A** Graaf de omheining minstens 40 cm diep in.
- B** Steek een betonplaat min. 40 cm diep in de grond. Maak om de 80 cm een gat in de betonplaat en verbindt de omheining met de betonplaat, gebruik hiervoor een stevige draad. Anders kruipt de wolf tussen de omheining en de plaat. Deze optie is niet wolfwerend bij harmonicadraad.
- C** Laat het raster minstens 1 meter naar buiten toe over de grond lopen en zet alles stevig vast in de grond.
- D** Veranker voorgeplooide betonijzers van 38 cm breed, 80 cm lang en 8 mm dik in de grond. Laat ze telkens 1/3 overlappen en steek de ijzers door de draad, zodat de draad stevig aan de grond vastzit. Knoop de ijzers waar ze overlappen ook aan elkaar vast met stevige ijzerdraad.

Opgelet! Schrikdraad zorgt ervoor dat de wolf dit deel van je omheining na een stroomstoot onmiddellijk zal vermijden. Als je kiest voor ondergravingsbescherming zonder stroom, zorg dan dat je draad stevig is en onderaan niet opgetrokken kan worden door de wolf, zoals bijvoorbeeld bij harmonicadraad.

Geen elektrische omheining mogelijk? Met deze opties vorm je een fysieke barrière en komt de wolf niet onder de omheining door.

3. ZWAKKE SCHAKELS VERMIJDEN

Waterlopen, poortjes, een zitbank, takkenhoop of ander opstapje aan de buitenkant, ... De zwakke plek van een omheining zit in een klein hoekje. Zo ben je de wolf toch te slim af:

ZWAKKE SCHAKEL	ZO LOS JE HET OP
Schriklinten hangen makkelijk door	Gebruik zeker voor de onderste stroomdraden sterke geleiders zoals metaal en span de stroomdraden zo strak mogelijk op. Je omheining valt en staat met de stevigheid van je hoekpalen. Zie verder: 'Hoekpalen, tussenpalen en poorten'.
Opstapje bij de omheining	Haal het weg of verhoog de omheining op die plaats.
Oneffenheden op het terrein	Maak de grond gelijk voor je de omheining zet. Of zet extra tussenpalen als er al een omheining staat. De draad moet overal even hoog boven de grond (reliëf volgen) zijn.
Begroeiing aan de schrikdraden	Snoei en maai gras en kruiden weg om stroomverlies te vermijden.
Droge grond, dus zwakkere aarding	Plaats extra aardpennen, maak de aardpennen nat of kies voor netten met aardingsdraad.

4. AANDACHTSPUNTEN BIJ EEN ELEKTRISCHE OMHEINING

JE OMHEINING IS MAAR ZO STERK ALS DE ZWAKSTE SCHAKEL

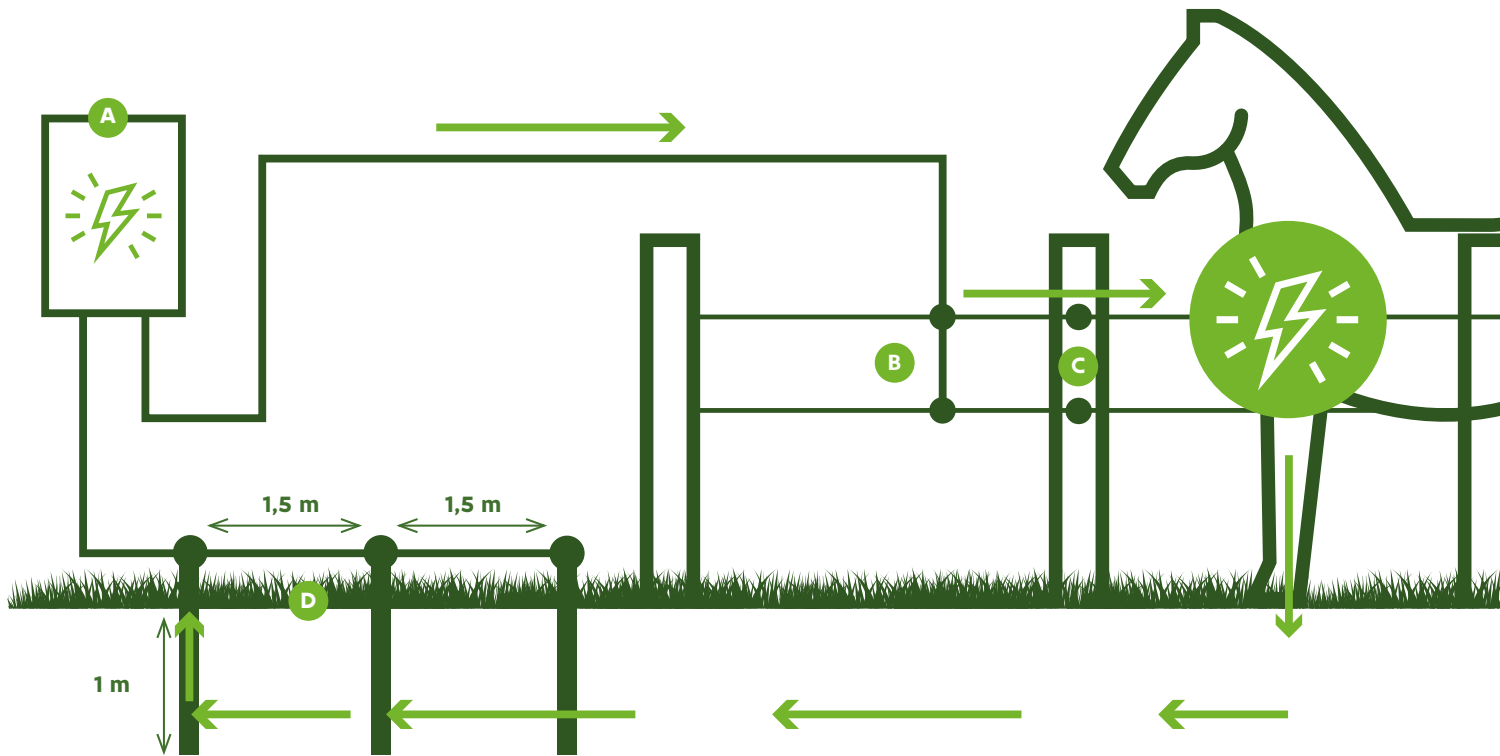
a. Hoe werkt een elektrische omheining?

- A** Het **schrikdraadapparaat** stuurt stroomstoten naar de omheining.
- B** **Schrikdraden** transporteren de stroom.
- C** De **isolatoren** aan de palen houden de schrikdraden op de juiste hoogte, en vermijden dat de stroom naar de grond gaat.
- D** **Aardpennen** sturen bij een schok de stroom van de grond terug naar het schrikdraadapparaat. De afstand tussen de aardpennen moet minstens 1,5 keer de lengte van de aardpen zijn. Aardpennen van 1 meter = minimaal 1,5 meter tussen de pennen.

WAARSCHUWINGSBORDEN

Denk aan de veiligheid van voorbijgangers. Heb je een elektrische omheining? Zet dan een bord om de 50 m om mensen te waarschuwen dat er stroom op de draden staat.

b. Doe de omheiningcheck-check-check

Check 1: heb je het juiste schrikdraadapparaat?

Er bestaan schrikdraadapparaten met uiteenlopende sterktes. Welke sterkte je nodig hebt, hangt af van onder andere de lengte van je omheining, het aantal schrikdraden en het materiaal van je omheining. Informeer je over welk apparaat voor jouw situatie het geschiktst is. Een apparaat met 1,5J impulsenergie is een minimum.

Check 2: gebruik je goed geleidende stroomdraden?

Gebruik hoogkwalitatieve geleiders met een lage elektrische weerstand. Hoe slechter de geleider, hoe sneller het voltage op het raster zal dalen naarmate je verder weg van het apparaat meet. Hangen de stroomdraden door in het gras? Dan verliezen ze nog meer stroom.

Onze tips:

- Gebruik stroomdraden met een weerstand van minder dan 0,1 ohm per meter.
- Gebruik zeker voor de onderste stroomdraden strak opgespannen geleiders zoals metaal. Dan komt de draad sneller doorheen de isolerende vacht van de wolf tot bij zijn huid.
- Span de stroomdraden zo strak mogelijk op.

Check 3: heeft je omheining genoeg aarding?

80% van de schrikdraadomheiningen heeft onvoldoende aarding en dus een te zwakke spanning.

Doe de aardingstest met een voltmeter:

1. **Maak een kortsluiting:** zet het schrikdraadapparaat eerst af, plaats een metalen staaf tegen de omheining op minstens 100 meter van het apparaat en zet het schrikdraadapparaat dan weer aan.
2. **Meet de spanning** (volt) op de aardingspen die het verst staat van het schrikdraadapparaat.
3. **Zet eventueel aardpennen bij:** is de spanning hoger dan 500 volt? Dan is de aarding te zwak. Plaats in dat geval extra aardpennen. De afstand tussen de aardpennen die met elkaar verbonden zijn, moet minstens 1,5 keer de lengte van de aardpen zijn.

GOED OM TE WETEN: je stroomsterkte hangt af van je aarding en je schrikdraadapparaat. Stroomdraad werkt volgens een kringloopprincipe. Als een dier de draad raakt, ontstaat er een kringloop (schrikdraadapparaat > stroomdraad > dier > grond > aardpen > schrikdraadapparaat) en krijgt het dier een schok. Is er onvoldoende aarding? Dan is ook de stroom op je omheining te zwak.

c. Hoekpalen, tussenpalen en poorten

Je omheining valt en staat met de stevigheid van je hoekpalen:

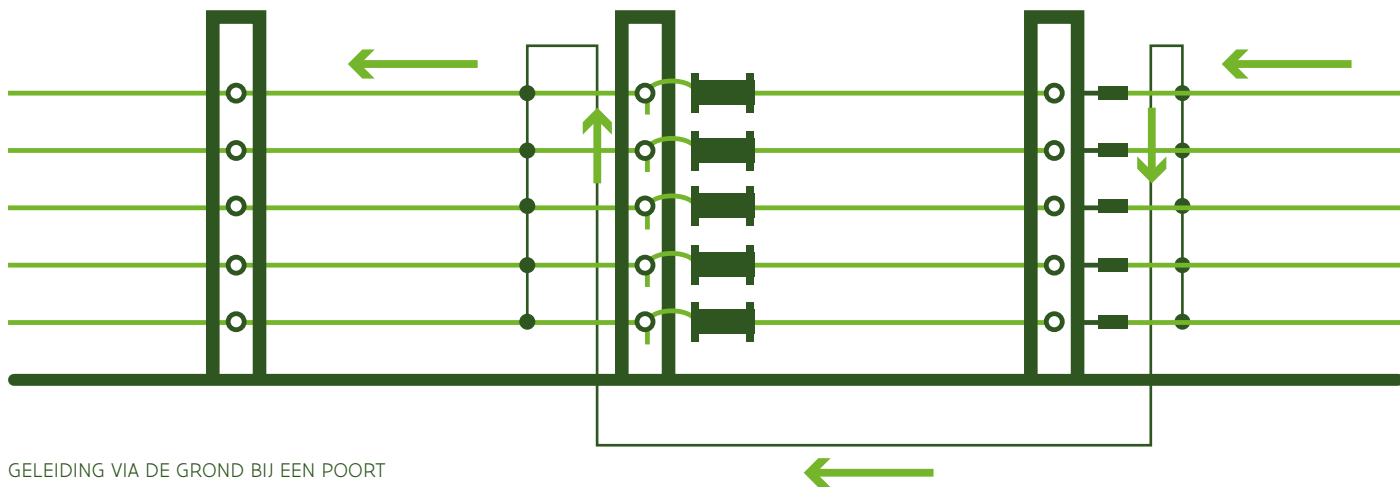
- **Diepte:** zorg dat de helft van de paal onder de grond zit, en minstens 1 meter diep. Plaats eventueel schoorpalen of dwarsbalken voor extra stevigheid.
- **Dikte:** gebruik palen van 14 tot 16 cm dik voor omheiningen van 120 cm hoog en palen van 16 tot 18 cm dik voor omheiningen van 140 cm hoog (paarden).
- **Materiaal:** gebruik palen van bijvoorbeeld robiniahout met duurzaamheidsklasse 1.

Belangrijk voor de tussenpalen:

- Minstens 1/3 van hun lengte zit onder de grond.
- De afstand tussen de palen mag tot 7 m lang zijn, zolang ze de stroomdraden maar strak en op de juiste hoogte houden – onderaan 15 à 20 cm van de grond.

Belangrijk bij poorten:

- Geleid de stroom nooit via de poort, altijd via de grond met een dubbel geïsoleerde grondkabel. Gebruik geen koperdraad.
- Verbind de stroomdraad van de omheining met het poortanker waar de poortgreep inhaakt. Zo gaat de stroom alleen door de poortdraden als de poort dicht is.

d. Het belang van onderhoud

Houd je wolfwerende omheining in topvorm door ze regelmatig na te kijken, en het gras en de begroeiing weg te maaien.

Controleer dagelijks de spanning

Check elke dag of je schrikdraadapparaat nog werkt zoals het hoort. Hier bestaan ook automatische meldingssystemen voor.

Controleer regelmatig op schade

Ga na of je omheining nog volledig intact is. Geen putten gegraven onder de omheining? Geen draden stukgebeten? Geen schade door omgevallen bomen?

Maai maandelijks het gras onder de omheining

Als gras en kruiden de onderste stroomdraad raken, is er stroomverlies. Houd het gras onder de omheining daarom kort. Dat kun je het best om de 4 weken doen met een bosmaaier of rastermaaier. Die laatste monteert je op een wiellader of tractor en heeft een veersysteem waarmee je mooi onder de draad en rond de paaltjes maait.

Een andere manier om het gras kort te houden is met hittebehandeling, met een gasbrander voor onkruidbehandeling of met stoom. Het volstaat om er even met de brander over te gaan. De warmte doet de cellen in de planten koken waarna de plant vergeelt en afsterft. Wees extra waakzaam voor brandgevaar in de droge perioden.

5. WOLF FENCING TEAM BELGIUM

Ben je een veehouder en wil je je dieren beschermen tegen de wolf? Dan kun je gratis raad en hulp vragen aan het Wolf Fencing Team Belgium. Waarvoor kun je bij hen terecht?

- Advies over de juiste wolfwerende maatregelen voor jouw omheining
- Begeleiding bij papierwerk, bijvoorbeeld om offertes of subsidies aan te vragen
- Hulp bij de uitvoering om je omheining wolfwerend te maken

Help je graag zelf een handje?

Meld je dan aan als vrijwilliger op www.wolffencing.be.

SUBSIDIES VOOR WOLFWERENDE OMHEININGEN

VOOR NIET-PROFESSIELE
VEEHOUDERS

– TOT 90% VAN DE KOSTEN
TERUGBETAALD

- 1. Voorwaarden:** wanneer kom je in aanmerking voor een subsidie?
- 2. Bedrag**
- 3. Procedure:** hoe vraag je de subsidie aan?

VOORWAARDEN

Wanneer kom je in aanmerking voor een subsidie?

- Je komt niet in aanmerking voor VLIF-steun via het Departement Landbouw en Visserij (zie verder).
- Je bent **grondeigenaar, huurder, concessiehouder of pachter**.
- Je neemt wolfwerende maatregelen in het **risicogebied**. Kijk voor een actuele kaart op de website van het Agentschap voor Natuur en Bos: www.natuurenbos.be/wolven
- Je beschermt er **schaapachtigen, kameelachtigen, hertachtigen of paardachtigen** mee:
  - Schapen, moeflons, geiten of steenbokken
  - Alpaca's, guanaco's of lama's
  - Damherten, edelherten, sikaherten of axis herten
  - Pony's, ezels of andere paardachtigen met een schofthoogte van maximaal 148 cm
- Of je beschermt er:
  - Een **ziek of verzwakt rund** mee – de terugbetaling van de kosten is dan beperkt tot 400 meter omheining
  - **Paarden of runderen** mee binnen een afgebakende schutkring als gevolg van een wolvenaantal – de schutkring geldt voor 6 maanden of langer als dat noodzakelijk is
- Je wijzigt of plaatst **de omheining zoals in deze brochure vermeld** (zie "Wolfwerende omheiningen", pagina 5) en volgens het algemeen reglement op de elektrische installaties (AREI).

Extra voorwaarden voor nieuwe omheiningen en aanpassingen aan bestaande omheiningen:

- De omheining wordt minstens 5 jaar na de uitbetaling van de subsidie in stand gehouden.
- Er werd in de voorgaande 5 jaren geen subsidie toegekend voor wolfwerende maatregelen op de betreffende percelen (*de datum van ondertekening van het MB dat beslist over de toekenning van de subsidie is bepalend*).
- Bij ontvangst van de aanvraag mogen de facturen niet ouder dan zes maanden zijn.
- Je subsidieaanvraag komt alleen in aanmerking wanneer het totale subsidiebedrag hoger is dan 500 euro. De kosten moeten marktconform zijn.

Heb je een landbouwnummer en een ondernemingsnummer gelinkt aan landbouwproductie én beschik je over:

- Meer dan 50 vrouwelijke dieren (schaap, moeflon, geit, alpaca, guanaco, lama, damhert of edelhert) die ouder zijn dan 6 maanden volgens de 15 decembertelling?
- Of 30 of meer runderen ouder dan 8 maanden?
- Of 15 of meer fokpaarden?

Vraag dan informatie over steunmaatregelen bij het Departement Landbouw en Visserij via lv.vlaanderen.be/nl/subsidies/vlif-steun/niet-productieve-investeringssteun.

BEDRAG

3 soorten subsidies

Bij het Agentschap voor Natuur en Bos kom je in aanmerking voor een subsidie om je bestaande omheining wolfwerend te maken, een nieuwe omheining te plaatsen en voor onderhoud aan de omheining.

Voor de kosten (exclusief het forfait voor het onderhoud) bedraagt de subsidie maximaal 4,80 euro per lopende meter. De minister kan beslissen om een hoger bedrag dan 4,80 euro per meter (maximaal het dubbele) toe te kennen in volgende gevallen:

- omwille van specifieke terreinkenmerken
- omwille van specifieke vereisten van het te beschermen vee.

1. Subsidie om je bestaande omheining aan te passen

Je krijgt 90% van de materiaalkosten terugbetaald.

De werkuren van de plaatsing vallen niet onder de subsidie.

Deze materialen vallen onder de subsidieregeling:

- Stroomdraad, stroomlinten en uitrusting zoals schrikdraad (metaal en kunststof), draadverbinders, draadklemmen, trekveren, spanners, spanbeugels, isolatoren, lintverbinders, ...
- Schrikdraadapparaat op batterijen of het lichtnet, kabels, aardingspennen, grondkabels, voltmeter en waarschuwingsbordjes
- Poortonderdelen voor de schrikdraad zoals de poortgreep, het poortgreepanker en de verende hekafsluiter. Je houten of metalen poort valt niet onder de subsidie
- Rasters en palen die nodig zijn voor de uitbouw of aanpassing van je bestaande, volwaardige omheining
  - Schrikdraadpalen of palen om extra schrikdraden op te bevestigen. Weidepalen (rasterpalen) komen niet in aanmerking, uitgezonderd deze die strikt noodzakelijk zijn voor de elektrische uitbouw
  - Rasters in metaal
  - Flexinetten en een poortje om een nachtweide af te bakenen binnen een groter begrazingsgebied
- Niet-elektrische ondergravingsbescherming zoals dassengas, een wapeningsnet en wapeningsstaven
- Grondraster op stroom.

2. Subsidie voor een nieuwe omheining

Je krijgt 90% van de materiaalkosten terugbetaald voor een omheining van maximaal 400 meter lang. De werkuren van de plaatsing vallen niet onder de subsidie.

- De nieuwe omheining is een nachtraster, dat zich binnen een groter begrazingsblok bevindt. De subsidie is beperkt tot een lengte van 400 meter per 50 dieren.
- Of de nieuwe omheining komt waar er nu een natuurlijke barrière is, zoals een waterloop, dichte haag of steile helling.

De materialen die in aanmerking komen, zijn dezelfde als voor de subsidie voor de bestaande omheining, aangevuld met de weidepalen (rasterpalen) en het raster of de stroomdraden/-linten die de basisomheining vormen.

3. Subsidie voor het onderhoud van de omheining in de eerste 3 jaar

De subsidie bedraagt een eenmalig forfait van 4,50 euro per lopende meter omheining.

© Pandapaw, Shutterstock

PROCEDURE

Hoe vraag je de subsidie aan?

Raadpleeg het subsidiereglement op <https://www.natuurenbos.be/wolf/schade#subsidies-en-ondersteuning>
Vraag de subsidie aan binnen de 6 maanden na de aankoop. Bij ontvangst van de aanvraag mogen de facturen niet ouder zijn dan 6 maanden.

STAP 1 Download het aanvraagformulier

Je vindt het formulier via www.natuurenbos.be/wolf-schade.

STAP 2 Bezorg je subsidieaanvraag aan het Agentschap voor Natuur en Bos

Vul het formulier in en onderteken. Voeg foto's toe van de aangepaste omheiningen, natuurlijke barrières, ... en verzamel facturen van het materiaal. Bezorg alles via e-mail aan subsidies.anb@vlaanderen.be.

STAP 3 Vul ontbrekende informatie binnen 30 dagen aan

Het Agentschap voor Natuur en Bos controleert binnen 30 dagen of je aanvraag volledig is en vraagt extra informatie als dat nodig is. Die informatie moet je binnen 30 dagen aanvullen. Anders wordt je aanvraag onontvankelijk verklaard.

STAP 4 Ontvang de uitbetaling uiterlijk 8 weken na de beslissing

Het Agentschap voor Natuur en Bos gaat na of je aan alle voorwaarden voor de subsidie voldoet. De minister beslist finaal over de toekenning van de subsidie. Je ontvangt een bericht via e-mail of een aangetekende brief. De betaling volgt ten laatste 8 weken na de beslissing.

SCHADEVERGOEDING EN RESCUE KITS

WAT TE DOEN BIJ SCHADE?

SCHADEVERGOEDING

Preventieve maatregelen zijn belangrijk om dieren te beschermen. Zelfs al biedt een wolfwerend raster een goede bescherming, toch is het nooit uitgesloten dat er iets misgaat. Bijvoorbeeld te weinig aarding of een afgebroken tak op de omheining. Een zwerfende wolf kan ook schade aanrichten op een locatie buiten de risicozone. Als er schade wordt veroorzaakt door een wolf aan wettelijk geregistreerde dieren, kom je in aanmerking voor een schadevergoeding.

WAT ZIJN DE VOORWAARDEN?

- Een wolf veroorzaakte de schade. Dat wordt beoordeeld tijdens een schadevaststelling.
- Het gaat over wettelijk geregistreerde dieren.
- Je hebt voor meer dan 50 euro schade.

Wat als je een wolf tegenkomt?

De kans dat je ooit een wolf te zien krijgt, is heel klein. Wolven zijn vooral 's nachts actief en het zijn schuwe dieren die contact met mensen vermijden.

Kom je toch oog in oog te staan met een wolf?

- Blijf rustig. Het dier zal wellicht snel weer weglopen.
- Als de wolf niet zelf vertrekt, jaag hem dan weg. Maak jezelf groot en dreigend: roep hard, klap in je handen, maak grote bewegingen met je armen, ...
- Houd je hond aan de leiband. Een wolf kan een loslopende hond als een indringer of een prooi beschouwen en aanvallen.
- Voeder een wolf nooit.

Heb je een wolf, pootafdrukken of uitwerpselen gezien?

Meld het via wolf@inbo.be.

A photograph of a flock of sheep in a grassy field. The sheep are white and woolly, standing in a line across the middle ground. The background features a large, leafy tree and a cloudy sky. The overall tone is warm and natural.

“Uit de praktijk
blijkt dat elektrische
omheiningen nagenoeg
100% beschermen tegen
aanvallen van wolven”

Jansman et al 2021

WAT DOEN BIJ SCHADE?

1. Verwittig dezelfde dag nog de juiste mensen

Meld je schadegeval binnen 24 u.

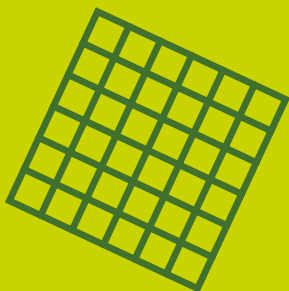
Kijk op <https://www.natuurenbos.be/wolf/schade#wat-bij-schade> voor de werkwijze. Het is belangrijk dat heel snel door een deskundige kan worden vastgesteld welke schade er geleden werd. Op dat moment wordt ook de oorzaak van deze schade onderzocht. Kijk op <https://www.natuurenbos.be/wolf/schade#wat-bij-schade> voor de werkwijze.

2. Vraag je schadevergoeding binnen 12 werkdagen aan via het e-loket

Vul de aanvraag in via het e-loket van het Agentschap voor Natuur en Bos: eloket.natuurenbos.be > Meldpunt schade.

3. Uitbetaling

Als uit de schadevaststelling blijkt dat de schade is veroorzaakt door een wolf, wordt de schade vergoed. Die schade wordt geraamd door het Departement Landbouw en Visserij en uitbetaald door het Agentschap voor Natuur en Bos. Opgelet, de analyses van de DNA-stalen worden gebundeld, waardoor de resultaten en dus de uitbetaling van de schade enkele maanden op zich kunnen laten wachten.

RESCUE KIT: leen rasters met stroom

Werden je dieren onlangs aangevallen door een wolf, binnen of buiten de risicozone? Dan kun je tijdelijk bij het Agentschap voor Natuur en Bos rasters lenen, in afwachting van een definitieve aanpassing van je omheining. De rescue kits zijn 400 meter lang en hebben een stroomklok.

CONTACTGEGEVENS

Vragen over de wolf, omheiningen,
subsidies of schadevergoeding?

ALGEMENE VRAGEN OVER DE WOLF?

🌐 www.natuurenbos.be/wolven

☎ 1700

ADVIES OF PRAKTISCHE HULP BIJ WOLFWERENDE OMHEININGEN

🌐 www.wolffencing.be

VRAGEN OVER SUBSIDIES?

☎ 02 553 81 02

✉ subsidies.anb@vlaanderen.be

Voorlopig kan u deze contactgegevens hanteren. We werken momenteel aan een alternatief meldingssysteem. Van zodra dit ter beschikking is, passen we onze communicatie aan en dienen meldingen via de nieuwe weg te gebeuren.

© Shutterstock
2023 - VU: Jeroen Denaeghel, Havenlaan 88, 1000 Brussel

www.natuurenbos.be/wolven

Deze brochure kwam er in samenwerking met Wolf Fencing Team Belgium.

